

‘Als er een zin mag zijn’

Roelof verloor zijn dochter aan kanker toen zij 27 jaar was. De zoon van Aleid, bij wie op vierjarige leeftijd leukemie werd ontdekt, bleef leven. Ad overleefde strottenhoofd­kanker maar moet verder zonder stembanden. Drie mensen in totaal verschillende situaties en ieder met een andere levensovertuiging, gingen met elkaar in gesprek over de zin van het leven bij kanker.

Interview: Margreeth Drok | Uitwerking: Riet van Dijk

Roelof had geen idee waarom hij twee jaar geleden begon met reiki, een boeddhistische methode om via handoplegging levens­energie door te geven. Maar toen zijn dochter vorig jaar overal uitzaaiingen had, was reiki het enige dat haar lijden verlichtte. ‘Daardoor zijn we dicht­er bij elkaar gekomen’, zegt Roelof. ‘We konden de tijd die er nog was gebruiken om samen te zijn, om van elkaar te genieten en om te zeggen dat we van elkaar hielden. Daarom kan ik nu zeggen: het is goed zoals het is gegaan.’

Ad wilde altijd al een boek schrijven, maar pas toen hij strottenhoofd­kanker kreeg, kwam het ervan. Uit zijn dagboek *Het is kwaad­aardig*: ‘Er is wel verdriet, er is wel pijn, maar bij God vind ik rust. Soms snap ik mezelf niet. Ik die alles in eigen hand wil houden, geef de basis van alles, mijn leven, uit handen, in handen van God. Ik die voor mijn beke­ring gigantisch bang was voor lichamelijke lijden en dood, ben nu relatief rustig bij het onder ogen zien van de akeligste scenario’s. Hoe leg ik dat uit? Het is God die mijn leven bestuurt, die met zijn Geest bij mij is, ik voel en ervaar zijn vrede, zijn rust. Anders kan ik het niet omschrijven.’

Aleid schreef het boek ‘Geen nacht zonder’ over de periode dat haar zoontje onder behandeling was voor leukemie. Ze is niet godsdienstig maar noemt zichzelf ook niet ongelovig. ‘Ik ga ervanuit dat wij over het geheel van de wereld en het bestaan geen zicht hebben.’ Haar boek gaat niet speciaal over zingeving. ‘Maar het raakt er wel aan’, zegt ze. De ziekte van

haar zoon Sam zette haar aan het denken over de zin van het lijden en over het kwaad in de wereld. ‘Wat is de zin van sterven als je acht jaar bent, of zevenentwintig?’ zegt ze. ‘Daar blijf ik over tobben.’

Absurde wereld

Sommige lezers ervoeren Aleid's boek als cynisch, omdat ze met enige afstand en ironie schrijft. ‘Als je niet begrijpt dat dit boek over angst en verdriet gaat, dan heb je het niet goed gelezen’, reageert ze. *Geen nacht zonder* is een verzameling beschouwende teksten die gaan over God en Sinterklaas, het leven als ‘genie­pige constellatie’, ‘ziektewinst’, angst voor de dood, ouderschap, het grote wereldleed en ‘eigen leed (eerst)’. Het gaat niet over de erva­ring van kanker, want ze kon niet vertellen hoe het was voor haar zoon om kanker te hebben. Dat geeft ook het absurde aan van wat haar gezin overkwam. Terwijl zij en haar man leefden tussen hoop en vrees, sprong zoon Sam, Tom in het boek, rond op zijn ziekenhuisbed, hooguit boos als hij weer eens een akelige ruggen­merg­punctie moest ondergaan. Net als de andere zieke kinderen van F8 Noord, schrijft Aleid, die spelen, zich verheugen op Sinterklaas, huiswerk maken voor de ziekenhuisschool, pianoles krij­gen, en een eigen computer... En toen gingen ze dood.

Sam genas, maar al die andere kinderen niet. Het lijkt willekeurig en zinloos. Wat moet je ermee? Aleid denkt erover na in haar boek. Schrijven is voor haar een manier om greep te

Van links naar rechts: Roelof , Margreeth, Ad en Aleid

krijgen op de wereld. Maar ze geeft geen antwoord op die vraag, want dat is er niet.

Poëzie

Hoe doorstonden ze de moeilijke periode ? Aleid probeerde te leven in het hier en nu. 'Wij wilden het leven voor onze kinderen zo gewoon mogelijk laten doorgaan. We probeerden zoveel mogelijk gewone en leuke dingen te doen. 's Nachts als je in bed lag, dacht je dan wel: zou hij het halen?' Ze las, en leest, romans en poëzie. 'In literatuur gaat het altijd over grote thema's – over leven, dood en liefde – en daarmee ook over zingeving.'

Ad beseftte dat hij zijn kanker mogelijk niet zou overleven, maar hij geloofde dat God de wereld en ook zijn leven in diens hand had. Daar had hij houvast aan. 'Wat mij ook mag treffen,' zegt hij, 'God houdt mij vast. Als mens ben ik waardevol voor God. Ik geloof daarom dat mijn leven een doel heeft, een bestemming, wat er ook met mij gebeurt.'

Bidden, het contact zoeken met God, gaf hem rust. 'Je kunt je vragen en zorgen ergens neerleggen en dan proberen ze daar te laten, ze los te laten.' Een paar dagen voor de operatie ging hij nog met zijn gezin naar een waddeneiland om te ontspannen en samen te zijn. 'Dat was goed,' zegt hij, 'hoewel je natuurlijk een moment hebt dat je voor de zee staat en denkt: zie ik dit nog weer?'

Ook toen hij de kanker overleefde maar er een stemhandicap aan overhield waardoor zijn stem zachter en monotoner klinkt, bleef het besef dat je waardevol bent als mens, belangrijk voor

hem. 'Ondanks mijn veranderde stem ben ik niet wezenlijk veranderd. Het besef dat mijn handicap niets afdoet aan mij als mens en dat mensen in mijn omgeving dat ook zo kunnen ervaren, maakt dat ik kan aanvaarden wat mij is overkomen.'

Tough lady

Toen zijn dochter Sietske, tien jaar nadat zij succesvol was behandeld voor een melanoom, opnieuw kanker bleek te hebben, zocht Roelof dagen op het internet naar behandelingen die haar misschien konden redden. Tot zijn dochter zei: 'Papa, het hoeft niet meer. Mijn leven is klaar, het hoeft niet verder.'

Anders dan de eerste keer dat ze kanker kreeg, wilde ze dit keer niet vechten. Tien jaar geleden was Roelof ongelooflijk trots op zijn dochter vanwege de manier waarop zij met haar ziekte omging. 'Vlak na haar lymfctoilet, bracht ik haar naar een klassenfeest', vertelt hij. 'Daar moest en zou ze heen. Wow, wat een tough lady, dacht ik toen. Maar deze keer nu was het op. Ze had al eerder gezegd: ik wou dat het afgelopen was. Toen dacht ik nog dat het een symptoom van depressie was. Maar ze was eraan toe.'

Ook nu bewonderde hij de manier waarop ze met haar situatie omging. Uiteindelijk kon hij zelf ook aanvaarden dat ze niet meer beter zou worden. 'Haar crematie had een enorme uitstraling voor ons en voor iedereen die er was', vertelt hij. 'Ze lag in een witgelakte kist waarop we zelf motieven uit haar kunstwerken hadden geschilderd. Zo hebben we haar op reis gestuurd.'

Roelof kan de dood van zijn dochter nu zien als >>

Roelof :

‘We konden de tijd die er nog was gebruiken om samen te zijn. Daarom kan ik nu zeggen: het is goed zoals het is gegaan’

een vorm van genade. ‘Sietske was een gevoelig kind’, legt hij uit. ‘Ze ervoer de wereld als een onveilige plek. Ze merkte het als anderen het moeilijk hadden, maar ze zag ook dat ze er niets aan kon doen. Ze was te wijs voor haar leeftijd. Ze is maar 27 geworden, maar wat dat betreft heeft ze toch een heel leven gehad.’

Hij zoekt ook niet naar een verklaring voor haar vroege dood. ‘Je hoeft het lijden en het kwaad in de wereld niet uit te leggen’, vindt hij. ‘Wat gebeurd is, is gebeurd. Je kunt wel vragen naar het waarom of bedenken hoe het anders had kunnen gaan, maar dan blijf je hangen in verbittering of verzet tegen wat je is overkomen.’

Lijden ziet Roelof eerder als een kans om ermee om te leren gaan.

Terug bij af

Alledrie veranderden ze door de confrontatie met kanker. Was het dan toch ergens goed voor? ‘Misschien moet je die vraag beantwoorden met ja’, zegt Ad. Niet dat hij opnieuw kanker wil hebben. ‘Als de kanker zou terugkomen, ben ik weer terug bij af,’ zegt hij, ‘ondanks alles wat ik geleerd heb. Ik zou me weer verraden voelen door mijn lichaam, hoewel ik er misschien iets sneller mee zou leren omgaan.’

Maar er zijn dingen in zijn leven na kanker die hij niet had willen missen. ‘Wat mij overkwam,

heeft mijn leven intenser en rijker gemaakt. Door mijn ziekte ben ik bijvoorbeeld anders gaan denken over mijn werk. Vroeger nam dat het grootste deel van mijn aandacht in beslag. Nu neem ik meer de tijd voor mensen, voor contact met anderen en heb ik meer behoefte aan verdieping. Praatjes over het weer of de aardappels duren vaak niet zo lang bij mij. Het gaat al snel ergens over. Ik praat het liefst over dingen die ertoe doen in het leven. Het verwijderen van mijn stembanden heeft alleen maar opgeleverd dat ik me meer inzet voor inhoudelijke communicatie.’

Door wat Roelof meemaakte tijdens de ziekte en het sterven van zijn dochter, kreeg hij meer idee van geestelijk leven en van de zin van sterven. Net als Ad vanuit zijn christelijke levensovertuiging vindt Roelof vanuit zijn boeddhistische visie dat het gaat om wie je werkelijk bent en wat werkelijk belangrijk voor je is. ‘Ten diepste betekent het afbreken van je lichaam helemaal niets voor je leven en voor jezelf, want het tast je ziel, je wezen, niet aan. Dat besef kan je helpen om met die afbraak om te gaan.’

Niets meer eng

Verdieping in gesprekken en in relaties, verbondenheid met en betrokkenheid bij medemensen en bewustwording van wat werkelijk belangrijk is

Aleid :

‘In literatuur gaat het altijd over grote thema’s – over leven, dood en liefde – en daarmee ook over zingeving’

in het leven zijn ze alledrie steeds waardevoller gaan vinden. Ieder op hun eigen manier doen ze daar iets mee.

Roelof herkent het in het boek van Aleid. ‘Ik ervaar zoveel genegenheid in de manier waarop je de ontmoeting beschrijft met een te vroeg oud geworden vader die een enorm vertrouwen heeft in zijn god Allah, terwijl hij vreest dat zijn kind zal sterven,’ zegt hij tegen haar. Dat is de verbondenheid die er op moeilijke momenten toch kan zijn tussen mensen.

Zelf wil hij niet schrijven maar spreken. ‘Als dat een zin mag zijn van de dood van mijn dochter,’ zegt Roelof, ‘wil ik graag over mijn ervaringen vertellen op bijeenkomsten van patiëntenverenigingen.’ Ook tijdens het gesprek met Ad en Aleid ervoer hij dat de zin van alles wat hij doormaakte zit in het met elkaar kunnen praten, in het delen van ervaringen en het elkaar werkelijk proberen te begrijpen, ook al heb je een totaal andere levensbeschouwing.

Ad hield een dagboek bij tijdens zijn ziekteperiode, dat eerst was bedoeld voor zijn dochter

Marianne, die misschien net als hij zonder vader zou opgroeien: ‘Een document over wie haar vader was, hoe hij met al zijn tekortkomingen zijn leven leefde.’ Nu is hij aan zijn vijfde boek bezig. Daarmee steunt hij lotgenoten in hun leven na kanker.

Sinds *Geen nacht zonder*, schrijft Aleid ook in haar columns in *de Volkskrant* over de periode dat haar zoon kanker had. ‘Na dit boek durf ik alles’, zegt ze. ‘Ik heb iets van mezelf laten zien en me kwetsbaar opgesteld. Wat dat betreft is niets meer eng.’ Ze kijkt nu welke richting ze opgaat. Als literair recensent schreef ze altijd over boeken van anderen, maar misschien gaat ze straks wel zelf fictie schrijven. ‘Misschien had ik een bepaalde angst om zelf te gaan schrijven’, zegt ze. ‘Die angst kan ik nu loslaten.’

Gegevens over genoemde boeken in het artikel:

Het is kwaadaardig. Chaos in structuur

Adriaan M. De Bruine. Uitg. Medema Vaassen, 1998; 150 blz., € 12,50, ISBN 90 6353 296 2

Geen nacht zonder

Aleid Truijens. Uitg. Cossee Amsterdam, 2004; 142 blz., € 14,90, ISBN 90 5936 055 9